

OB ZADNJIH PROSLAVAH NA KOROŠKEM

PRAZNIK POLITIČNE OMEJENOSTI

Dne 10. t. m. je minilo 40 let od koroškega plebiscita, pri katerem se je odločilo v coni A (t. j. v južni coni) 22.025 prebivalcev za Avstrijo, 15.279 pa za Jugoslavijo. To obletnico so praznovali te dni nacionalistični krogi na Koroškem z velikim hrupom in povodnijo fraz o »zvestobi koroški domovini«, o nemštvu koroške dežele in podobno. V Celovcu so priredili v ponedeljek prvi karneval nemškega nacionalizma.

Gotovo da ne more nihče protestirati, če vidijo Avstrijci v obletnici plebiscita, ki se je zanje srečno izteklo, priložnost za praznovanje in za poudarjanje avstrijske državne ideje, ki je tega krvavo potrebna, ker jo skušajo vsenemško orientirani krogi že tako dušiti in potvarjati, kolikor le morejo. Resnica pa je, da so zagrabili za to priložnost prav ti krogi in jo izkoristili kot propagandno sredstvo za razvnanje vsenemško-nacionalističnih čustev v avstrijskem prebivalstvu. Ton proslavam in vsej tej hrupni vsenemško-propagandni akciji dajejo bivši nacisti, ki jih koroški Slovenci dobro poznajo še iz Hitlerjevega časa in ki so vneto pomagali uničiti prvo avstrijsko republiko. Po porazu Hitlerjeve Nemčije in pod zavezniško zasedbo so se potuhnil, vsi veseli, da so jih pustili na miru. Po sklenitvi avstrijske pogodbe in po odhodu zaveznikov pa so spet prišli do sapa in zdaj se izživljajo v ustrahovanju koroških Slovencev in v frazerski propagandi za nemštvo, pod katerim razumejo seveda nacizem.

ZATOHLI PROVINCIALNI NACIZEM

Cudi nas samo dejstvo, da se resnejši ljudje na Koroškem in v Avstriji sploh odločneje ne uprejo temu nevarnemu rovarjenju, ki je prav toliko škodljivo Avstriji kot Slovincem. Čeprav socialistična in ljudska stranka obvladujeta teren politično, imajo glavno besedo pri ustvarjanju javnega mnenja bivši nacisti, oprti na velekapital in na »nemško-liberalistične kroge«, ki so bili vedno proti obstoju Avstrije, že v času nekdanje monarhije. Edino dunajski tisk ubira zmernejše tone, medtem ko je večina podeželskega tiska v rokah ljudi, ki so bili sami nacisti, ali pa so tem zelo blizu. Treba je vzeti v roke samo celovško »Volkszeitung« ali nekatere graške liste, pa nam postane takoj jasno, da so glasila izrazito provincialnega nacionalizma vsenemškega kova; njihove politične strani so takšne, kot da so prespali ves evropski razvoj od leta 1938 do danes, ker ubirajo prav iste omejeno šovinistične tone kot pred 25 leti. (Tudi Salzburger Nachrichten ne za ostaja mnogo v tem zboru). Ta gluhi, zatohli provincialni nacizem je sicer sam po sebi anahronističen, ker je popolnoma iz-

gubil korak s časom, v katerem prevladuje nad vsemi nacionalizmi ideja evropske duhovne, zgodovinske in politično-gospodarske povezanosti, vendar pa lahko postane avstrijski demokraciji nevaren, ker ji jemlje ugled, poneumlja javno mnenje in ga odvraca od stvarnih problemov. V kratkih petih letih se je v Avstriji že zelo veliko spremenilo in v prej mirni, simpatični deželi, katere ponovnega vstajenja v svobodo smo se ravno Slovenci resnično veselili, ker nas še vedno mnoge duhovne vezi vežejo z ljudstvom, s katerim smo tisoč let živeli v najtesnejšem stiku, danes visoko pluskajo valovi nacionalističnega besedičenja.

Bojimo se, da se bo izkazala avstrijska demokracija tudi tokrat prešibka in da bo podlegla tej nacionalistični retoriki. Njena reakcija proti njej je namreč vse premrtva, v kolikor je sploh mogoče govoriti o kaki reakciji, ker dejansko se zdi, da so

demokratični krogi spričo vsega tega razvoja zelo pasivni, v kolikor sploh oportunistično ne capljajo za njim. To dokazuje tudi udeležba najvišjih državnih predstavnikov pri proslavi v Celovcu.

Imamo vtis, kot da je oživljeni nacizem osredotočil svoje akcije prav na Avstrijo, prav zaradi tega, ker čuti slabost avstrijskih demokratičnih strank v odporu proti nacionalističnim strujam. Nedvomno je položaj danes v Avstriji v tem pogledu mnogo slabši kot v Nemčiji sami. Toda zgodovina se kljub vsemu ne ponavlja, čeprav se v zatohlem političnem ozračju avstrijskih provinc nekaterim zdi, da je to mogoče in se trudijo, da bi zavrteli kolo zgodovine nazaj. Danes nacizem nima več možnosti, da spet pride na vrh. Je le še zajedavec, ki se hrani z nacionalistično retoriko, katere najočitnejši odraz je bila proslava koroškega plebiscita.

Opazovalec

Združeni narodi izbirajo med pogajanjem in vojno

Letošnje zasedanje Združenih narodov se je pričelo ter se že četrti teden nadaljuje v znamenju hladne vojne med Vzhodom in Zahodom. »Ko sem poslušal govore v glavni skupščini — je opozoril indijski ministrski predsednik Nehru — me je stresal mrz od mrzlih vetrov hladne vojne.«

Vrhovno poslanstvo Združenih narodov je ohranitev svetovnega mira. V tem smislu so doslej napravili že ogromno uslug za obstoj človeštva v atomski dobi. Ustanovljeni so bili na načelu zdrave pameti, da so pogajanja vedno boljša od vojne.

Zaradi tega so voditelji petih nevtrálnih držav Jugoslavije, Indije, Indonezije, Združene arabske republike in Gane predlagali, naj se sestane prva orjaških velesil, ki ukazujejo na današnjem svetu. Oba, Eisenhower in Hruščev, sta predlog zavrnila ter tako dokazala, da Amerika in Rusija nista zmožni voditi usode narodov. Če ne bo odkritosrčnih pogajanj, utegne prej ali slej izbruhniti strašna atomska vojna, ki ne bo prinesla zmage nikomur, pač pa uničenje vsemu človeštvu.

Po drugi strani je Hruščev neuradno predlagal, naj bi bilo v začetku prihodnjega leta izredno zasedanje glavne skupščine o svetovni razorožitvi. Ta nasvet je propadel, pač pa bo menda prodril predlog avstralskega ministrskega predsednika Menzies, naj se sredi prihodnjega leta spet sestanejo štirje veliki. Zdi se, da predlog podpira tudi britanski ministrski predsednik Mac Millan. Združene države bodo tedaj že imele novega državnega poglavarja. Ministrski predsedniki zapuščajo New

York; te dni bo menda odpotoval domov tudi Hruščev. Glavna skupščina bo zaključila zasedanje sredi decembra. Najbrž ne bo rodila nič posebnega, vendar bo njeno poslanstvo tvorno že s tem, da bo prepričala izroditev hladne vojne v — »vročo«!

Jugoslovanski škofje za sožitje med Cerkvijo in državo

Jugoslovanski škofje so te dni poslali predsedstvu republike spomenico, v kateri se izrekajo za sožitje med katoliško Cerkvijo in komunistično vlado. Krščanstvo in marksizem sta sicer nesprajljiva, vendar je treba priznati novo stvarnost, v kateri živijo danes katoličani v Jugoslaviji.

Za sožitje — pravijo škofje — se je Cerkve pripravljena obvezati, da ne bo delala propagande proti komunističnemu režimu. Po drugi strani naj se režim ne vmešava v notranje zadeve Cerkve, naj ne preganja duhovnikov ter naj preneha zaplenjevati cerkveno imetje. Jugoslovanski državljani naj imajo možnost, da svobodno po vesti izbirajo med vero in brezboštvo.

Zbliževanje med Vatikanom in Beogradom se je pričelo po smrti kardinala Stepinca. Pokojnik je bil namreč nekaj simbol, ob katerem ne ena ne druga stran ni hotela niti za las popustiti. Zdaj menda služi za zgled Poljska, v kateri imajo katoličani izmed vseh komunističnih držav še največ svobode.

Jugoslovanski minister za verske zadeve je obljubil, da bo vlada škofovsko spomenico pozorno proučila.

RADIO TRST A

NEDELJA, 16. oktobra, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos maše iz stolnice Sv. Justa; 11.30 »Bahtjarjeve prigode«, pravljica (Mirko Vodušek), igrajo člani RO; 12.15 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj... kronika tedna v Trstu; 14.30 Sedem dni v svetu; 14.45 Vokalni kvintet »Vatroslav Lisinski«; 17.40 Operne arije in dueti; 18.00 Turistični razgledi; 19.00 Nedeljski vestnik; 21.00 Iz zakladnice slovenskih narodnih pesmi: »Pospravljen so polja« (Marija Tomazin).

PONEDELJEK, 17. oktobra, ob: 18.00 Znani sodobniki »Krishna Menon« (Josip Nabergoj); 18.30 Nastopajo mladi solisti: flavtist Bruno Dapretto in pianistka Anna Maria Cantisani — Loeillet: Sonata št. 7 v F-duru, Bach: Sonata št. 2 v Es-duru; 19.00 Znanost in tehnika — Mario Kalin: »Francoski atomski center Saclay«; 20.30 Wolfgang Amadeus Mozart: »Don Juan«, opera v 2 dejanjih. Dunajski Filharmonični orkester in zbor Dunajske Državne Opere vodi Joseph Krips. Približno ob 22.00 »Opera, avtor in njegova doba«.

TOREK, 18. oktobra, ob: 18.00 Radijska univerza — Ivan Rudolf: Čudovitosti rastlinstva: »Rastlinsko zelenilo«; 18.30 Besede velikih pesnikov — Alfano: Štiri pesmi na besedilo Rabindranatha Tagore; Britten: sedem Michelangelovih sonetov; 19.00 Pisani balončki — radijski tednik za najmlajše; 21.00 Tvorcnica sanj — obzornik iz filmskega sveta; 21.30 Koncert pianista Fabia Peressonija — Bach: Toccata v c-molu, Schumann: Sonata v g-molu, op. 22; 22.00 Znamenita dela starega veka — Miran Pavlin: »Kitajski zid«.

SREDA 19. oktobra, ob: 18.00 Bizantinska Istra — Jadran Ferluga: »Politično in gospodarsko stanje«; 19.00 Zdravstvena oddaja; 20.30 »Cvetje v jeseni« (Ivan Tavčar - Jože Peterlin), igrajo člani RO.

CETRTEK, 20. oktobra, ob: 18.00 Radijska univerza — Raffko Dolhar: Nekaj o kemoterapiji; »Zapuščina in nasledstvo Pavla Ehrlicha«; 18.30 Dva slovenska romantična skladatelja: Volarič in Förster; 19.00 Širimo obzorja — Umetnost naših cerkva: »Cerkve na Opčinah« (J. Peterlin). Približno ob 21.15 Književnost — Mirko Javornik: »Mednarodni knjižni sejem v Frankfurtu«. Približno ob 22.00 Umetnost — Aljoša Vesel: »Sprehod po letošnji Milanski Triennial«.

PETEK, 21. oktobra, ob: 18.00 Etnografski zapiski — Vili Hajdnik: »Pleme Wattusi«; 18.30 Znanje komorne zasedbe; 19.00 Šola in vzgoja — Ivan Teuerschuh: »Letošnji zrelostni izpiti«, razgovor z abiturienti; 21.00 Umetnost, književnost in prireditve v Trstu; 21.20 Koncert operne glasbe, ki ga vodi Riccardo Saltarelli s sodelovanjem tenorista Africa Baldellija in mezzosopranistke France Marghinotti. Spremlja Orkester Italijanske Radiotelevizije iz Torina; 22.00 Obletnica tedna — Ivan Artač: »200-letnica rojstva filozofa Saint-Simona«.

SOBOTA, 22. oktobra, ob: 15.30 »Življenje«, igra v treh dejanjih (Guglielmo Zorzi - Mirko Javornik), igrajo člani RO; 18.00 Po davnih cestah — Franc Orožen: »Mostovi«; 19.00 Pomenek s poslušalkami; 20.40 Zbor Emil Adamič; 21.00 »Rdeča čelada«, radijska igra (Ugo Bonfani - Vinko Suhadolc), igrajo člani RO.

TEDENSKI KOLEDARČEK

16. oktobra, nedelja: Hotimir
17. oktobra, ponedeljek: Hedvika
18. oktobra, torek: Luka
19. oktobra, sredo: Etbin
20. oktobra, četrtek: Felicijan
21. oktobra, petek: Urška
22. oktobra, sobota: Vera

RAZRAHLJANI NEMSKI ŽIVCI

Zahodnonemški obrambni minister Strauss je izjavil na nekem strankinem zborovanju v Oldenburgu, da namerava nemško letalstvo »kolikor bo le mogoče, predstaviti več banje svojih pilotov v tujino, da bi prihranilo gosto obljudeni domovini letalski hrup, ki ga to povzroča«.

Morda jim gre brnenje letal na živce še iz časa druge svetovne vojne.

NOVICE

Tito v Italiji

Po dveh tednih bivanja v New Yorku in udeležbe pri sejah Združenih narodov je jugoslovanski predsednik maršal Tito pristal včeraj dopoldne v Neaplju. Priplul je z novo italijansko ladjo »Leonardo da Vinci«. Prvotno je nameraval z ženo Jovanko obiskati Pompeje in Rim. Govorilo se je celo o njegovem sestanku z Gronchijem in Fanfanijem. V zadnjem trenutku pa je bil poluradni obisk odpovedan. Odgodili so ga na poznejši čas, ker bo prej prišel v Rim na uradni obisk zunanji minister Popović, in sicer že proti koncu prihodnjega meseca.

Tito je v Neaplju čakala njegova soproga, ki je pol ure pred pristankom ladje priletela z letalom. Na pomolu so Tita sprejela italijanska oblastva podtajnik zunanje ministristva Storch in zastopnik pred sednika Gronchija. Po kratkem odmoru je Tito z ženo in spremstvom odletel proti Beogradu.

Na neapeljskem letališču so italijanski časnikarji med drugim vprašali predsednika Tita, ali je zadovoljen s sedanjimi odnosi med Italijo in Jugoslavijo ter s položajem slovenske manjšine v Italiji. Maršal Tito je odgovoril takole: »Zunanji minister Segni je med govorom pred poslansko »borbo« dejal, da bo vprašanje slovenske manjšine rešeno na najboljši način. Kar zadeva gospodarske odnose med državama, pa sem zelo zadovoljen.«

Izgredi v Rimu

Kot odgovor na protiitalijanske demonstracije v Innsbrucku, se je v torek zbralo na trgu Venezia kakih sto mladeničev. Vodila sta jih misovska poslanca Caradonna in Gonella. S trga, kjer so položili venec ob spomeniku Battistiju, so krenili med vzklikanjem proti Avstriji in Južnotirolski ljudski stranki pred avstrijski konzulat. Tu se je nekaterim demonstrantom posrečilo kljub straži sneti tablo konzulata. Po tem dejanju so šli v povorki proti uredništvu »Popola«, glavnega lista demokristjanov. Spotoma so vpili »Dol s parlamentom«; močno so poškodovali neki avto nemškega izdelka. Najbolj so se pa urezali demonstranti, po večini študentje, ko so srečali nekega poslanca in ga začeli zasramovati, češ da ne kaže parlament dovolj poguma proti Nemcem. Končno se je izkazalo, da je bil napaden poslanec sam tajnik misovcev — poslanec Michelini.

Gospod Nikki

Na velikem londonskem tržišču se je med zasedanjem Združenih narodov sprehajal preprosto oblečen možak. Brž ga je obkloplila množica prodajalcev, kmalu je pritekla še policija. Vse je strmel v — Nikito Hruščeva. Pa ni bil on, ker se je legitimiral, ampak pošten državljani po imenu Spence, ki si služi kruh s prevažanjem zelenjave na trg. Gospod Spence je po obrazu natančen posnetek tovariša sovjetskega ministra. Zato ga tudi kličejo znanci v svoji družbi z imenom »mister Nikki«. Je prav tako golglav kot njegov sovjetski dvojnik, samo da je lase zgubil v vojni v Norman-

diji. Zaradi podobnosti je prevoznik Karl Spence užil marsikatero nevšečno, pa tudi šaljivo dogodivščino. Sam o sebi priznava, da je podoben Nikiti, a le na zunaj, ker je po mišljenju protikomunist, čeprav si mora služiti kruh s trdim delom.

Volilna borba

Letos so čakali volivci v Italiji neko novost. Propaganda, oziroma lov na volivce se ne uprizarja več samo na zborovanjih, ampak tudi po televiziji. V torek je pred več tisoč gledalcev in poslušalcev govoril notranji minister Scelba. Odmerjeni čas je bil deset minut; drugih dvajset so mu pa stavili vprašanja misovski in komunistični časnikarji. V takem vrstnem in časovnem redu si bodo sledili tudi ostali voditelji strank. Togliattiju bodo stavili vprašanja pred vso javnostjo demokristjanski, socialistični in socialdemokratski časnikarji. Vsakemu govorniku bodo vedno postavljali vprašanja zastopniki časopisov nasprotnih skupin. To bo trajalo do 4. novembra, ko bo imel zadnjo besedo Fanfani.

Volilni boj za upravne volitve bo močno vplival na razpored političnih blokov in tudi na bodoče parlamentarne volitve.

Zapustil ga je

Prav nerodno je zamešal štrene svojemu gospodarju Hruščevu mornar Viktor Jaanimets, po rodu Estonec. Služil je kot drugi strojnik na ladji »Baltika«, ki je pripeljala sovjetskega prvega ministra v New York.

Ko so imeli mornarji prost izhod, je Jaanimets šel še s tremi drugimi tovariši v mesto. Pri neki trgovini je prosil tovariše, naj ga počakajo pred vrati. Sam pa je stopil v trgovino in pri zadnjih vratih zginil ven. Trojica ga je zaman pričakovala, ker se je strojnik brž prijavil ameriški policiji ter prosil za politični azil. Izpovedal je, da je že tri leta mislil na beg. Zda ga je pa sam Hruščev pripeljal v Ameriko in mu nehote pripomogel, da je uresničil svoj načrt.

MLAJŠI NABORI

Pri razpravi o proračunu za vojsko so opozicijski poslanci predlagali, naj se službeni rok vojaščin skrajša od 18 mesecev na 12. Vprašanje proučuje posebna komisija. Vojni minister Andreotti se je že izrazil proti skrajšanju vojaške obveznosti. Dodal pa je, da se bodo v večji meri upoštevali primeri revnih družin, kjer je vpo-klicanec podpornik bratov in sester.

Bolj gotovo pa je, da se bodo prihodnji vpoklici v vojaško službo začeli že z 18 ali 19 leti. Minister utemeljuje svojo namero s tem, da je bolje, če mladeniči opravijo vojaško dolžnost, še preden gredo v prvo službo.

POKOJNINE

Pred kratkim je senat odobril predlog za povišanje pokojnin upokojenim pomorščakom. Zakonski osnutek predvideva 12-odstotni povišek pokojnin. Upokojeni kvalificirani pomorščaki pa bodo prejeli 30 odstotni povišek. Poviški bodo veljali od prvega januarja 1958.

Finančna komisija poslanske zbornice je odobrila zakonski osnutek, po katerem bodo prejemale pokojnino vdove in sirote upokojencev bivše avstrijsko-ogrske uprave, ki so se poročili po vstopu v pokoj.

Boj proti lakoti

Mednarodna organizacija za prehrano FAO je napovedala »vojno šestih let«. To pomeni, da hoče med leti 1960 do 1965 načrtno delovati za pobijanje lakote po svetu. Znanstveniki pri FAO so o vprašanju lakote razpravljali na posebnem zborovanju v Franciji.

Ugotovili so razne vzroke za pomanjkanje živeža, ki še danes hudo ogroža milijone ljudi, zlasti v vzhodni Aziji in Afriki. Dognali so, da je v tistih krajih 72 odstotkov prebivalstva pomanjkljivo hranjenega; večina trpi pravo lakoto. Osnovni vzroki lakote sta nepravilna razdelitev dobrin in neprestano naraščanje zemeljskih prebivalcev. Saj jih bo leta 2150 že 18 milijard, če se bodo množili v dosedanjem merilu.

Biologi so predložili tudi praktične načrte, kako bi se množina živil povečala. Človek še vedno ne izkorišča vseh živil, ki mu jih nudi narava. Od 350.000 različnih rastlin, jih uživa komaj 600 vrst. Od dveh milijonov živalskih zvrsti pa le 50. S križanjem in kultiviranjem bi mogli še marsikatero teh vrst narediti užitno. Drugi praktični načrti FAO skušajo razširiti plodno ploskev na zemlji. V Rodeziji so z akcijo Noé zajezili reko Zambezi in pridobili z namakanjem obširne rodovitne planjave. Podoben načrt imajo v Sahari, kjer bodo z odvajanjem vode iz rek Niger in Senegal pridobili pet milijonov kvadratnih kilometrov rodovitnih tal. Profesor Bursztyn je iznašel tudi posebno snov, ki vsebuje dosti dušika. To gnojilo raztrosijo po peskovitih ravninah. Poskus se je v Izraelu prav dobro obnesel.

Maloobmejni promet

Pretekli mesec so na mejnih prehodih na Tržaškem zabeležili 375 tisoč prehodov s prepustnicami. Prebivalci s Tržaškega so prekoračili 173 tisočkrat jugoslovansko-italijansko mejo; medtem ko je Tržaško obiskalo 202 tisoč Jugoslovancev. Največ prometa je bilo na mejnem prehodu pri Škofijah, kjer so našteali nad 164 tisoč prehodov. Sledijo mu bloki na Fernečih, Pesku in pri Prečniku. S potnimi listi je šlo čez mejo na tržaških mednarodnih blokih 174 tisoč oseb. Od teh je bilo italijanskih državljanov 40 tisoč, ostali so bili v glavnem Jugoslovani, Nemci in Francozi.

Na Goriškem se je ugodnosti maloobmejne prometa poslužilo 28 tisoč 738 ljudi z italijanskega in 69 tisoč 911 oseb z jugoslovanskega področja. S potnimi listi je zapustilo Goriško dva tisoč 760 italijanskih, dopotovalo je pa v državo dva tisoč 735 tujih državljanov.

Na področju Beneške Slovenije so pretekli mesec zabeležili v okviru maloobmejne prometa 11 tisoč 406 prehodov. Od teh jih odpade 3789 na italijanske, sedem tisoč 617 pa na jugoslovanske državljanke. Največ prometa je bilo čez mejni prehod pri Stupici, kjer so zabeležili pet tisoč 966 prehodov.

PRISPEVKI ZA KOMELJOV SPOMENIK

Družina Leban (Gorica) 1000 lir; nekateri Pevmčani 6000 lir; družina Košuta (Gorica) 500 lir; N. N. iz Gorice 500 lir.

Pomlad na severu

Znanstvenika White in Markin skušata v subpolarnih krajih Azije ustvariti pogoje za bujno rastje. Izrabila bosta topli morški tok Jeanette, ki nosi od japonske obale proti Beringovemu prelivu vsako minuto 50 milijonov kubičnih metrov tople vode. Tok se pri prelivu popolnoma ohladi in niža temperaturo daleč v notranjost Sibirijske in Alaske. Ohlajevanje nameravata preprečiti z atomskimi toplotnimi centralami, ki bi obdržale toploto morske vode in s tem tudi toplo podnebje na severu Azije in Amerike. Kjer danes gospodujeta zima in led, bo v prihodnosti pomlad in plodna polja.

»Vojna šestih let« je ustanovila tudi fronto proti mrčesu, posebno proti kobilicam. Mrčes uniči 20 odstotkov živilske proizvodnje vsako leto ali 750 milijonov dnevni obrokov prehrane. Proti kobilicam pa je FAO že leta 1952 organizirala na mednarodni podlagi razširjeno obrambo. Kobilice požro v enem dnevu hrane za pet milijonov ljudi. V Afriki, kjer se največkrat pojavijo, so na 9000 kilometrov dolgi črti od Dakarja do Asama postavili opazovališča in letališča za boj proti kobilicam. Prizadevanja organizacij in znanstvenikov, da bi vsak človek imel vsaj dovolj živeža, bodo uspela le s skupnimi naporii vsega človeštva.

Zvesti upravniki

Prejšnji teden se je začela v Brescii sodna obravnava proti edenindvajsetim upravnikom in uslužbencem pokrajinskega agrarnega konzorcija. Obdolženi so, da je izginilo iz žitnih zalog pokrajine nič manj kot 105.582 stotov žita. Država in kmetovalci pokrajine so oškodovani za eno milijardo osemsto milijonov lir. Že več mesecev so krajevni listi napadali omenjene upravnike, da sleparijo pri žitnih oddajah. Napade so odbijali, češ da so tožitelji komunisti in da je vse le volilna propaganda. Končno pa je odbor konzorcija le odpustil glavnega krivca uradnika Petra Bellinija, ki se je izognil aretaciji s skrivanjem v nekem samostanu. Od tam je v pismu svojim predstojnikom izdal vso družbo, ki si je delila sleparske dobičke. Večino teh so že zaprli; med njimi so visoki kmetijski nadzorniki in celo gvardijan samostana, kjer se je Bellini skrival.

Preiskava je dognala, da je sleparska družba prodajala žito za visoke cene, kupovala pa za nizke; dobiček je vtaknila v svoj žep. Prodajali so pod roko in vpisovali v knjige, da se je toliko in toliko žita pokvarilo. Višino zaloga so umetno nižali z izmišljenim kalom in spet so šle vreče iz silosov.

Primer v Brescii je obrnil pozornost oblasti tudi na kmetijske konzorcije v drugih krajih. V silosih pri Santa Maria Capua Vetere so dognali, da je zmanjkalo 6000 stotov žita. Uradniki in skladiščniki so se opravičevali, da so vse tisto zrnje pozabili — vrabci, ki so prihajali skozi line za zračenje. Tisti vrabci so bili pa res lačni in takih je prav dosti v naši državi.

Anahronistični kričaji

»Ko sem se v nedeljo okrog poldneva sprehajal ob morju in kanalu, sem zaslišal izpred cerkve Svetega Antona Novega značilno histerično kričanje« — nam piše neki bralec. Opazil sem skupino ljudi, ki je stala na trgu pred cerkvijo in poslušala človeka, ki je telovadil pred mikrofonom. Še preden sem razložil kakšno besedo, sem vedel, da je misovec. Tako histerično, hripavo rjojenje, ob katerem se govornik poslušalcu kar smili, ker meni, da mora pri tem hudo trpeti, lahko pride samo iz zavajajočih ust teh zakasnelih ducejevih častilcev. Seveda ni treba niti omenjati, da je rjovel v poslušalce običajne argumente neofašistične retorike in predvsem »krivice«, ki jih je pretrpela Italija s strani Jugoslavije po zadnji vojni, ne da bi bil seveda omenil tisto, kar so počenjali svoj čas fašisti s Slovenci in Hrvati na Primorskem, v Istri in potem v takomenovani Ljubljanski pokrajini. Pozabil je omeniti tudi dejstvo, da je bila Italija tista, ki je leta 1941 napadla Jugoslavijo, in ne obratno. Toda za neofašiste je razumljivo samo po sebi, da se o tem ne govori, ampak se mora kričati samo o »krivicah«. In o tem tudi nima pomena z njimi diskutirati in polemizirati, ker smo tega kričanja že navajeni.

Hotel bi le opozoriti na to, da je ceo pri italijanskih nacionalistih že zelo izgubilo na učinku. Kričaja je poslušalo namreč le nekaj sto ljudi, ki so ostali popolnoma hladni. Tu pa tam se je odtrgala od poslušalcev gruča ljudi in se s posmehom oddaljila. Sprehajalci so za hip postali, nato so šli dalje, ali se spet pogobili v častnik. To divje, strastno tuljenje in ženketajoče frazarjenje je prišlo v današnjem svetu iz mode. Postal je anahronistično. Ljudje so se ga naveličali. Ko ga človek zasliši, obrne korak rajši drugam. Postal je patološki pojav v politiki in s patološkimi pojavi trezen človek rajši nima opravka. Zanima lahko le psihopatologe in — patološke tipe.

Bralec

LITERATURA IN POLITIKA

Iz Zveze komunistov Jugoslavije je bil te dni izbrisan književnik Branko Copic. Kot razlog navajajo pisateljev obisk v Sovjetski Rusiji. Copic je med svojim bivanjem v Moskvi dajal razne izjave o literarnih smereh v Jugoslaviji. Slovstvena revija »Literaturnaja Gazetta« je prinesla razgovor z jugoslovanskim književnikom in njegove ostre kritike o »preveč modernih smereh« v jugoslovanski sodobni književnosti. Te kritike so dale povod za Copicovo izključitev iz stranke.

Copic, ki ni veljal za docela pravovernega partijca, se je hotel prikupiti moskovski centrali s podjarjanjem nove socialistične tematike v slovtvu in z obsodbo slehernega pojava humanizma in poudarjanja svobodnega umetniškega izraza.

BENEŠKE RAZSTAVE

Javna ustanova mednarodne umetniške razstave v Benetkah (Biennale di Venezia) je zadnja leta preživljala hude krize gospodarskega in umetniškega značaja. V vodstvu so se menjavali komisariji in nesposobni ljudje.

V začetku tega meseca pa je vlada odločno poslegla vmes in je tej važni kulturni ustanovi dala redno upravo. Za predsednika je izbran rektor beneške univerze prof. Siciliano. Novi predsednik, ki nasleduje senatorja Pontija, je znan po svojih študijah iz francoske umetnosti in literature. Predaval je tudi na univerzi v Grenoblu. Poleg njega so člani upravnega odbora še trije vladni predstavniki ter beneški župan in predsednik pokrajine. Novi odbor čaka težko delo, da umetniško ustanovo dvigne na nekdanjo raven.

Tržaškega

Liste in kandidati v slovenskih občinah

REPENTABOR

V torek opoldne se je tudi na Repentabru končno zvedelo, katere liste in kateri kandidati se bodo potegovali za zaupanje volivcev. V ponedeljek sta bili tajništvu občine predloženi: »Enotna repentaborska lista« z imeni 12 kandidatov in »Gospodarska lista Repentabor« z imeni treh kandidatov.

Obe listi sta bili sestavljeni sporazumno. Na prvi, to je večinski listi, kandidirajo sedanji župan Jože Bizjak in somišljeniki ter člani KP, SZD in NSZ. Na drugi listi kandidirajo osebe, ki prav tako pripadajo omenjenim političnim skupinam. Pri sestavi teh dveh listov so bili prisotni tudi predstavniki že omenjenih političnih organizacij iz Trsta.

V torek pa je bila predložena še tretja lista, in sicer »Neodvisna občinska lista« z imeni 4 kandidatov. Gre za listo krajevnega značaja, ki ji načeljuje sedanji podžupan Veljko Guštin.

Lista št. 1 (Enotna repentaborska lista): Bizjak Jože (Col), Guštin Karel (Col), Guštin Dušan (Veliki Repen), Guštin Ludvik (Veliki Repen), Ko-

TRST:

Predor pri Sv. Vidu

Preteklo soboto so ponovno odprli za promet predor pri Svetem Vidu v Trstu. Prenovljena galerija bo omogočila hiter dohod med mestnim središčem in enim najbolj obljubljenim mestnim okrajem. Popravljati so jo začeli julija 1957. Med popraviljem je pa privrela na dan vodna žila, zaradi česar so se dela zavlekla. Skupno so obnovili kakih 350 metrov kamnitega opazila. Dela so stala približno 63 milijonov lir.

Ribji trg

Tržaška občinska komisija za ribji trg na debelo je pretekli teden sklenila, da bodo smeli v oddelek za kupčije na ribjem trgu prodajalci, njihovi uslužbenci, trgovci na debelo, mandatarji in komisionarji. Sprejela je tudi pravila, ki urejajo delovanje na ribjem trgu trgovcev na drobno in njihovih pomočnikov. Potrdila je tudi seznam desetih težakov, ki bodo opravljali dela na tamkajšnjem trgu ter sestavila pravila za spremembo pristojbin za tržaške usluge.

Obisk gospodarstvenikov

Prejšnji četrtek je obiskala Trst skupina kakih sto avstrijskih gospodarstvenikov, ki so zaključili študijsko zasedanje v Celovcu in Vrbi. Sestavljali so jo poslanci, deželni predsedniki, župani nekaterih mest ter predsedniki raznih trgovinskih zbornic. Gostje so si ogledali naprave Javnih skladišč.

Tujski promet

Pretekli mesec je obiskalo Trst 10 tisoč 620 tujih turistov, ki so prijavi 21 tisoč 931 nočnin v našem mestu. Največ tujih gostov je bilo Avstrijcev in Jugoslovancev, slede jim Nemci, Amerikanci, Francozi, Angličani in Švicarji. Število jugoslovanskih in avstrijskih turistov je v primerjavi z avgustom znatno narastlo.

Služba taksijev

Pretekli teden je sindikat tržaških vozačev taksijev imel zborovanje, na katerem so udeleženci zahtevali nov občinski pravilnik, ki bi urejal službo taksijev. Prisotni so se zavzeli tudi za obnovo delovne pogodbe.

mar Karel (Fernetiči), Milič Karel (Col), Milič Alojz, Purič Karel, Purič Ivan, Purič Milan, Skabar Karel in Skabar Ivan (vsi iz Velikega Repna).

Lista št. 2 (Gospodarska lista Repentabor): Vodopivec Vincenc (Vel. Repen), Guštin Milan (Vel. Repen) in Skamperle Jože (Col).

Lista št. 3 (Neodvisna občinska lista): Guštin Veljko (Vel. Repen), Skabar Franc (Col), Guštin Vladimir (Col) in Lazar Jože (Vel. Repen).

DEVIN - NABREŽINA

Potem ko je bila v Nabrežini predložena »Občinska lista«, na kateri kandidirajo Slovenci vseh političnih strank in prepričan, se je stanje v italijanskih vrstah bistveno spremenilo. Pojavile so se tako tri italijanske liste, in sicer lista Kršč. demokracije s 16 kandidati, lista PSI s 6 in lista PSDI s 4 kandidati.

Slovenci bodo seveda volili »Občinsko listo«, na kateri so naslednji kandidati: Colja Srečko (Sesljan), Floridan dr. Egon (Nabrežina), Furlan Dušan (Sempolaj), Gergič Rudolf (Sempolaj), Kravanja Josip (Vižovlje), Lauretta Alfredo (Nabrežina), Legiša Viktor (Medja vas), Legiša Drago (Devin), Markovič Alojz (Nabrežina), Oliva Adriano (Nabrežina), Pipan Ludvik (Mavhinje), Škerk Albin (Nabrežina), Škerk dr. Jože (Trnovica), Terčon Josip (Nabrežina), Terčon Just (Slivno), Vižintin Abdon (Sv. Križ).

ZGONIK

Velika novost za letošnje občinske volitve v Zgoniku je, da je predložila svojo listo tudi Kršč. demokracija. Njeni kandidati so trije železničarji s proseške postaje in ena učiteljica, ki so seveda vsi italijanske narodnosti in bivajo v zgoniški občini, le v kolikor so tu zaposleni.

Slovenci se bodo udeležili volitev z dvema listama. Na »Listi demokratične enotnosti« je na prvem mestu sedanji župan Alojz Pirc in za njim večina današnjih upraviteljev. »Slovenski listi« pa načeljuje Miroslav Zigon. Ostali kandidati so Josip Škerk, Henrik Doljak, Karel Stofa, Mario Černjava, Jože Milič, Ludvik Gruden, Just Vodopivec, Just Fabjan, Dominik Štrekelj, Anton Milič in Josip Gruden.

DOLINA

Za zaupanje 3836 volivcev dolinske občine se potegujejo štiri liste. »Občinska demokratična lista« ima na prvem mestu sedanjega župana Lovriho. Za njim pridejo kandidati, ki so člani ali somišljeniki KP in NSZ. »Slovenski listi« načeljuje Valentin Jerkog, sedanji občinski svetovalec. Ostali dve listi sta italijanski.

VOLITVE V POKRAJINSKI SVET

Za pokrajinske volitve je bilo predloženih 12 list s skupno 200 kandidati. Prvo mesto na glasovnici si je zagotovila Komunistična lista, na predzadnjem, se pravi 11. mestu je Slovenska lista, na četrtem mestu pa je lista Neodvisne socialistične zveze.

NOVA NAROCILA ZA Z. J. LADJEDELNICE

Združene jadranske ladjedelnice bodo izdelale eno izmed štirih ladij, ki bodo vozile na progah Tržaškega Lloyda v Indijo in Pakistan. Prve načrte za vse štiri tovrstne ladje je sestavil njihov projektni urad. Obrambno ministrstvo je sklenilo, da bo v ladjedelnici v Tržiču zgradilo vojaško korveto.

Volilna potrdila

Tržaški anagrafski urad je pozval vse Tržičane, ki so zadnje čase menjali stanovanje, naj mu čimprej sporoče naslov novega bivališča. To bo omogočilo lažje razdeljevanje volilnih potrdil. Občinski raznašalci bodo razdelili 212 tisoč 312 potrdil. Izročje jih lahko samo naslovljencu ali članu njegove družine. Potrdila so začeli raznašati prejšnji četrtek.

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

V soboto, 15. oktobra, ob 21. uri v dvorani na Stadionu I. maj, Vrdelska cesta 7

„Glasbena skrinjica“

Igra v štirih dejanjih

Spisal: Georg Kaiser; Prevedel: Janko Moder; Režiser: Fran Žižek; Scenograf: Jože Cesar
Osebe: — Pierre Chaudraz: Joško Lukeš — Noelle: Zlata Rodoškova — Paul Chaudraz: Julij Guštin — Parmelin, župan: Stane Raztresen.

V nedeljo, 16. oktobra, ob 17. uri v Zadružnem domu na Kontovelu • V torek, 18. oktobra, ob 20.30 v kino dvorani v Škedenju • V nedeljo, 23. oktobra, ob 20. uri v Prosvetni dvorani »A. Sirk« v Križu

Georg Kaiser

„Glasbena skrinjica“

Beneška Slovenija -

IZ SV. PETRA SLOVENOV

Pritožbe proti gospodarski zaostalosti naše obmejne domačije, zlasti proti pomanjkanju industrijskih obratov, trajnega poudarjanja, da potrebuje slovenska narodna manjšina v Beneški Sloveniji slovensko narodno šolo, ter zahteve po uvedbi slovenskega pouka v naše šole niso do danes našle v vodilnih državnih krogih še pravega odmeva.

Skrajni čas je, da bi se upravičenosti naših zahtev morali zavedati vsi poštteni Italijani. Spoznati bi morali, da živimo v času, ko si pridobivajo svoje narodne in gospodarske pravice vsi narodi po svetu, celo nekatera primitivna ljudstva v Afriki in Aziji. Zrna, ki jih je Bog položil v duše ljudi, se ponosno in zmagošlavno prebuja. In ni človeške sile, ki bi mogla zaustaviti ta naraven in logičen razvoj.

Zato se popolnoma strinjamo z glasilom »Matajurjem«, ki je v zadnji številki napisalo tele besede:

»Za Italijo bi bilo bolje, da nam čimprej in prostovoljno da popolno manjšinske pravice, ne da bi jih kasneje morala dati pod pritiskom svetovne javnosti. Beneški Slovenci, zlasti Rezijani, so, hvala Bogu, danes zelo znani v svetu; javnost ve, da smo rod, ki nikoli ne zataji svoje krvi ter izročil svojih pradedov. Vsem je znano, da bomo trdno branili svoje pravice do svojstvenega narodnega življenja. Zato bomo vztrajno zahtevali uvedbo šol v materinem jeziku, dokler jih ne bomo dosegli. Prepričani smo, da nas bodo v našem pravičnem boju podpirali vsi naši prijatelji v svetu.

UGODNE POSLEDICE OBMEJNEGA VIDEMSKEGA SPORAZUMA

Morda na nobenem področju, kjer so se uveljavila določila Videmskega sporazuma, se ni prebivalstvo ob petletnici pogodbe z večjim zadovoljstvom spomnilo njenih ugodnih posledic kot v naši obmejni domačiji. Priljubljenost dogovora o maloobmejnem prometu je razvidna zlasti iz podatkov o številu prehodov. V petih letih jih je na ozkem ozemlju Beneške Slovenije bilo v obojni smeri kar 745.221. Torej od Učaje v občini Reziji do Prapotna v Idrijski dolini je več kot tri četrte milijona ljudi obiskalo sosedno jugoslovansko področje. Obnovili so se stiki med starimi znanci in prijatelji. Takšni stiki so bili skozi vsa stoletja zelo živahni med obema prebivalstvom.

GORIŠKI MESTNI SVET

Na zadnji seji goriškega občinskega sveta je župan sporočil, da bo v kratkem dražba za oddajo del za ureditev raznih naprav na goriškem letališču, ki bodo stala 40 milijonov lir. S temi napravami bodo letališče usposobili, da bodo na njem lahko prirejali letalske tečaje za mladince iz vse države, ki se hočejo praktično in teoretično izpopolniti v letalstvu.

Nato je svet odobril izdatek 24 milijonov lir za kanalizacijo potoka Rija in nakup Doljakovega zemljišča v Štmavru, ki ga mestna uprava rabi za vodovod.

Svet je nato odobril pogodbo, po kateri daruje goriška občina novi bolnišnici 100

Kanalizacija dolina

Z običajno prepustnico je v petih letih prekoračilo mejo 160 tisoč italijanskih in kar 468 tisoč jugoslovanskih državljanov; z dvolastniškim dovoljenjem pa je mejo prekoračilo več italijanskih dvolastnikov kot slovenskih, in sicer 62 tisoč italijanskih ter le 55 tisoč slovenskih dvolastnikov. Največ italijanskih dvolastnikov je hodilo čez Kolovrat iz obmejne občine Dreke, ker ima tamkajšnje prebivalstvo vse polno senožeti na soški strani. Največ dvolastnikov na jugoslovanski strani pa ima breginjski kot. Videmski sporazum je dokazal, da je možno prijateljsko in dostojno sožitje med tukajšnjima narodoma. Zato so morale ob njegovih velikih uspehih utihniti vse tiste neznatne skupine šovinistov, ki so živele in živijo od razpihavanja sovraštva med sosedi.

IZ RAJBLJA

Vredno je obvestiti javnost o žalostnem dogodku, ki se je pripetil v naši vasi preteklega 25. septembra.

Okoli 22. ure je sedela v neki rajbeljski gostilni vesela družba desetih Slovencev s te in one strani meje. Iz Bovca in Soče prihajajo k nam rudarji vsako nedeljo z avtobusom ob 20.30. Razume se, da se po prihodu zaustavijo v kaki gostilni, popijejo četrtinko vina, se malo razgovore in tudi zapojejo slovenske pesmi. Saj že pregovor pravi »kjer Slovenec, tam petje«. Tako je bilo tudi tistega dne. Kot že večkrat v časih fašizma, tako sta se nam približala tudi omenjeno nedeljo dva orožnika in nam po 15 letih demokracije v Italiji prepovedala petje. To sta storila, čeprav ljudje lahko prepevajo po italijansko vso noč.

Na njihov poziv je vse utihnilo. Le enega izmed pevcev pa je protizakonita in poniževalna prepoved hudo razkačila. Zato je glasno proti njej protestiral. Med drugim je opozoril orožnike, da je doba fašizma že 15 let za nami! Celo v tedanji dobi nam niso branili slovenskega prepevanja orožniki, pač pa fašisti. V odgovor sta ga orožnika odpeljala na karabinjersko postajo. Tam je slovenski fant pojasnil vso zadevo orožniškemu brigadirju, ki — kot vse kaže — mora biti pameten mož. Kajti pripovedovanju orožnikov se je le nasmehnil ter fanta takoj izpustil.

Želja nas vseh je, da vsi poveljniki orožniških postaj med Slovenci pouče svoje orožnike o demokratičnih pravicah in dolžnostih in jim strogo zapovedo, da naj Slovence spoštujejo.

milijonov lir. Znesek bo krila s posojilom pri pristojnem državnem zavodu v Rimu.

Svetovalec Brumat je prečital sicer kratko, a zares zanimivo zgodovino kemičnega kmetijskega poskusnega zavoda v Gorici, ki je zbujal vsepovsod veliko zanimanje, saj sta ga obiskala leta 1873 celo slavni Pasteur in japonski minister za kmetijstvo. To zgodovino je g. Brumat navajal zato, ker se mu je zdela podpora 300 tisoč lir, ki jo je svet določil za ta zavod, prenizka.

Končno je svet sklenil najeti še drugo posojilo v znesku 8 milijonov lir. Z njim bo uredil Kraško ulico med naseljem INA-Casa in ulico Sv. Mihaela v Standrežu.

IZ DOBERDOBA

V nedeljo ob treh popoldne se je zbrala v Martinščini velika množica domačinov in naših Kraševcev ter Sovodenjcev ob priliki slovesne blagoslovitve tamkajšnjega vodovoda. To je bil vesel dan ne le za Martinščino, marveč tudi za Doberdobce in za celo sovodenjsko občino.

Prebivalstvo obeh slovenskih občin je namreč hotelo s svojo veliko udeležbo pri tej slovesnosti izraziti željo, da bi se tudi na njihovem ozemlju čimprej zgradila toliko zaželena vodovodna mreža.

Sv. Martin je bil za to priliko ves okrašen. V sredi vaškega trga je vihrala zastava, ki jo je darovalo vasi mesto Vicenza. Vlado je pri tej pomembni slovesnosti predstavljal senator in minister za reformo javne uprave dr. Tessitori, ki ga je spremljala dolga vrsta višjih pokrajinskih predstavnikov z goriškim prefektom dr. Nitriem in poslancem Martino na čelu; med župani so bili prisotni tudi vsi trije slovenski župani in goriški župan dr. Bernardis.

Priložnostni glavni govor je imel zagrajski župan profesor Cecherini, za njim pa je podal obširno poročilo o delovanju vzhodno-furlanskega vodovodnega konzorcija njegov predsednik g. Bressan.

Novi vodovod je blagoslovil goriški prošt dr. Soranzo.

Predstavniki osrednje vlade minister Tessitori je izrazil svoje zadovoljstvo nad zgradnjo prepomembnega javnega dela in prebivalstvu zaježil, da bo vlada imela vedno pred očmi potrebe obsoške pokrajine.

»GLASBENA SKRINJICA« V GORICI

V nedeljo popoldne je Slovensko gledališče iz Trsta priredilo premiero pretresljive drame »Glasbena skrinjica«, ki jo je napisal nemški dramatik Georg Kaiser ter prevedel Janko Moder. Premieri je sledila repriza zvečer ob 20. uri.

Kaiserjeva »Glasbena skrinjica« je zares napeto in izredno dramatično delo in priznati moramo, da so vsi štirje igralci Jožko Lukež, Zlata Rodoškova, Julij Guštin in Stane Raztresen, dobro igrali. Tokrat sta občinstvu ugajala bolj kot morda v kaki drugi svoji vlogi tudi Guštin in Raztresen. Pri obeh prireditvah je bila udeležba, glede na zelo slabo vreme, še kar zadovoljiva. Omeniti pa je treba, da delo ni primereno za mladega človeka.

IZ ŠTEVERJANA

Na zadnji seji je pokrajinski upravni odbor odobril izdatek 1.7 milijona lir za gradnjo opornega zidu na pokrajinski cesti, kjer je nevarnost nadaljnjega zemeljskega usada. Čimprejšnja zgradnja tega zidu je zares nujno potrebna, če hoče pokrajinska uprava urediti promet na cesti Oslavje - Števerjan.

Števerjanci že dolgo let ne pomnimo toliko škode, kolikor nam jo je povzročilo hudo deževje v predpreteklem tednu na cestah zlasti v Grojni, kjer je tamkajšnji potok hudo prerastel svoje bregove, na poti v Ščednem in na pokrajinski cesti Oslavje - Števerjan.

Naše županstvo ima po vsakem hujšem deževju s popravili cest velike stroške.

Zato je nujno potrebno, da zgradi odtočne jarke in druge naprave, ki bodo učinkovito preprečevali razdiralno delovanje vode. Ker pa bi naša občina takšnega dela ne zmogla sama, je nujno, da ji priskoči na pomoč država.

IZ PEVME

Za nedeljo napovedana slovesna otvoritev novega naselja pri pevmski drevesnici je morala odpasti, ker se je zaradi volilne propagande ni mogel udeležiti minister za javna dela. Sicer pa smo Pevmčani zelo ogorčeni in užaljeni, ker je uprava ljudskih hiš vse prošnje naših domačinov razen ene zavrnila, čeprav so med njimi tudi prošnje družin, katerih člani delajo v podgorski predilnici. Pač pa so dobili stanovanja tuji prosilci, dasi bi se morale po zakonu uvaževati zlasti prošnje domačih brezdomcev. S tem je ustanova za gradnjo ljudskih hiš dokazala svojo pristranost in žal tudi svojo raznarodovalno težnjo, na kar smo pristojna oblastva že večkrat v svojih dopisih opozarjali.

Za naše potrebe pa imajo tudi nadzorna oblastva gluha ušesa in našega krika ne čujejo. Potem se pa čudijo, če se narodna manjšina pritožuje proti organiziranemu raznarodovanju naše manjšine na Goriškem, Tržaškem in zlasti še v Beneški Sloveniji.

V soboto sta se v pevmski cerkvi poročila Lojze Miklus, zaprišežen čuvaj iz Števerjana, in domačinka Hermana Saher, tkalka v podgorski tovarni. Poštenemu, pridnemu in simpatičnemu paru želimo v novem življenju, mnogo sreče in božjega blagoslova!

IZ SOVODENJ

V prejšnjem tednu so navozili ob česti proti Standrežu material za gradnjo nove tekstilne tovarne. Pričeli so tudi že z deli, a žal jih deževje precej ovira. V začetku bo v novi tovarni zaposlenih, kakor pravijo, 100 ljudi, pozneje se pa bo število delavcev dvignilo na 300, ko se bo novi tovarni pridružila še barvarna. Domače prebivalstvo gradnjo tovarne pozdravlja, ker marsikdo od našega mlajšega sveta, tudi dekleta, upa da si bo na domačih tleh služil svoj vsakdanji kruh.

Zadnje deževje je zelo oškodovalo poti proti Zdravščini, v Rupi in na Vrhu.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

679

Vloga sodobnega pisatelja

V Franciji priteguje te dni glavno pozornost javnega mnenja, vsaj v izobraženih krogih, nastop de Gaullova režima proti skupini pisateljev in drugih kulturnih delavcev, ki so podpisali proglas, v katerem so pozvali francoske vojake v Alžiriji, naj odrečejo pokorščino svojim poveljnikom, ker bojujejo krivičen in nečasten boj. Manifest je v kratkem času podpisalo 140 uglednih ljudi iz kulturnega življenja, pisateljev, umetnikov in univerzitetnih profesorjev, med njimi Jean-Paul Sartre, Paul Thibaud, izdajatelj revije »Esprit«, Françoise Sagan, igralka Simone Signore in še cela vrsta slavnih imen francoske kulture. Število podpisnikov pa je še stalno naraščalo, kar je šlo avtoritativnemu režimu strašno na živce, saj je znano, da diktatorji vse najboljše vedo in edino prav ravna — do poloma seveda. Tako si de Gaullova vlada ni znašla drugače pomagati kot s policijo. Dala je aretirati celo vrsto ljudi in jih delno že postavila pred sodišče, kot n. pr. skupino prof. Francisca Jean Jean-sona (ta jo je še pravočasno popihal v tujino).

Glavni pobudnik te akcije francoskih razumnikov je Jean-Paul Sartre, ki se je tudi pravočasno rešil v tujino. Zdaj vodi iz Brazilijske veliko polemiko s francosko desnico, kot svoj čas Bernanos.

V Nemčiji pa je zadnji čas vzbudil obsežno in razvneto polemiko neki televizijski razgovor filozofa Karla Jaspersa, v katerem je izjavil, da je važno, da bi zavladala svoboda v vzhodni Nemčiji, kot da se ta združuje z zahodno Nemčijo. To vprašanje je za Nemce zelo pereče, zato je razumljivo, da je sprožil razgovor dolge in zanimive polemike v javnosti, pa tudi v zasebnih krogih.

Oba dogodka pa sta zanimiva tudi zato, ker kažeta, kakšno vlogo ima pisatelj v moderni družbi in kako pojmuje svoje poslanstvo. Vedno spet namreč slišimo mnenje, celo iz pisateljskih vrst, da se mora držati pisatelj vstran od »umazane« politike in živeti samo za umetnost. Umetnost pojmujejo ti ljudje kot nekaj abstraktnega in vzvišenega nad navadnim življenjem, nekaj, kar naj pride z aktualnim vsakdanjim dogajanjem v okviru držav in narodov ter sploh v svetu kar najmanj v dotiko. Tu med nami je tako pojmovanje pisateljevega dela in poklica zelo razširjeno.

V resnici pa je to nekaj nemogočega. Pisatelj, ki bi se zadovoljil s takim pojmovanjem svojega poklica, bi se odrekel svojemu poslanstvu. On je namreč tisti, ki išče v svojih knjigah pomen in smisel dogajanja, ki ga tolmači, razčlenjuje ter mu išče duhovne in stvarne ali egoistične sestavine. Temu se ne more izogniti, tudi če bi hotel. Kvečjemu se lahko plaho umakne za svojo ograjico, če ni dovolj moralno močan, da bi vzdržal sredi življenja in vplival nanj. Odreči pa se vlogi duhovnega vo-

ditelja svojega naroda pa pomeni duhovno dezerterstvo, ki nima opravičila zlasti takrat, kadar se narod znajde v duhovni stiski in na razpotjih, kjer se brez dobrega duhovnega vodstva ne zna odločiti, po kateri poti naj gre.

To so spoznali tudi francoski pisatelji in se poslužili svoje pravice, da spregovore francoskemu narodu v takem položaju, tudi če so s tem tvegali aretacijo in izgubo honorarjev. In to je spoznal tudi nemški filozof Karl Jaspers in z njim še mnogi drugi nemški misleci in pisatelji, kot dokazujejo dopisi v nemških listih.

Ta njihov pogumni nastop — celo za Jaspersa ni bilo lahko zadeti ob zid nemške politične konvencionalnosti ter nacionalističnih čustev — je tolažil znak, da pisatelj le ni izgubil svoje vloge v sodobni družbi. In celo jezna reakcija francoskega režima proti pisateljem pomeni predvsem nehoteno priznanje, da opravljajo pisatelji to svoje poslanstvo učinkovito, čeprav ne povsod tako samozavestno in pogumno.

M. Z.

Zgodovina umetnosti

V Nemčiji je pred nekaj tedni izšlo veliko delo o svetovni zgodovini umetnosti. Razkošno opremljeno knjigo je po 20-letnem trudu spisal Heinrich Lützel pod naslovom Weltgeschichte der Kunst. Knjiga ima 1152 strani in 979 slik. Umetnostni kritik ne podaja samo golega pregleda umetnosti, temveč raziskuje tudi smernice umetniškega ustvarjanja. Umetnost, pravi Lützel, ni samo ogledalo časa, ampak je tudi ustvarjalna sila, ki soodloča v svetovni zgodovini. Pisatelj je razdelil delo v šest velikih poglavij in obdeluje 14 umetnostnih kulturnih krogov: od pračloveka do visokih kultur prednje Azije in Egipta, mimo klasičnih do prvih krščanskih; ustavi se pri islamskem in budističnem kulturnem krogu in pripelje bralca skozi srednjeveško kulturno dejavnost do današnjih časov. Pri vsakem poglavju razčleni tudi prirodne ter versko-socialne in gospodarske silnice, katere so privedle do sinteze umetniškega ustvarjanja v posameznih dobah in pokrajinah.

Kulturne izmenjave

Ob zadnjem obisku italijanskega predsednika Gronchija v Moskvi je bil podpisan tudi kulturni dogovor med Italijo in Sovjetsko zvezo. V smislu dogovora bi moral gostovati v Italiji balet moskovskega gledališča Bolšoj, v Rusiji pa orkester Kramer s solisti Corcellijem in Pisanom.

Do izmenjave pa ni prišlo. Zato je komunistični poslanec Ingrao uradno vprašal zunanjega ministra Segnija, zakaj ni izdal potrebnih dovoljenj. Minister je v zbornici odgovoril: »Nam bolj ugaja glasba. Nismo sprejeli baleta, pač pa bo prišel gostovat orkester iz Leningrada. Mi ljubimo bolj glasbo kot plesalke. Vi, ki lahko hodite v Rusijo, imate možnost gledati plesalke tam.«

Odgovor je nekam čuden. Saj ne gre za plesalke, kot so jih navajeni v rimskih nočnih zabaviščih, marveč za balet, ki je znan po svoji umetniški višini.

Kandidati za nobelovo nagrado

Švedska akademija za znanost in umetnost, med katere člani je tudi glavni tajnik Združenih narodov Dag Hammarskjöld, je sklenila, da bo letos dosledno varovala tajnost svojega izbora za Nobelovo nagrado. Prejšnja leta je bilo namreč vse preveč govorjenja in spletkarjenja, ker so znali domači in tuji časnikarji izjavljati iz akademikov razne indiscretности. Če ni šlo drugače, so jih povabili »na kozarček« in pri tem se je dstopanstvenim gospodom mnogokrat jezik razvezal. Letos bodo morali taka povabila odklanjati, ali pa vsaj držati jezika za zobmi.

Ker v resnici Nobelove nagrade ne podeljujejo samo po zaslugah, ampak se ozirajo tudi na narodno pripadnost kandidatov, zato letos ni pričakovati, da bi dobil nagrado kak Italijan, Rus ali Francoz, ker so v zadnjih letih dobili nagrado pisatelji iz teh držav. Kljub temu kandidira Italija Alberto Moravia, Rusija Mihaila Solohova in Francija kar tri pisatelje oziroma pesnike: Mauroisa, de Saint Johna Persea in Anouilha.

Med kandidati pa so tudi angleški romanopisec Graham Greene, danska pisateljica Karen Blixen, Fince Väinö Linna, čilski pesnik Pablo Neruda in Venezuelelec Romulo Gallegos, za katerega se zavzemajo tudi drugi južnoameriški krogi. Kandidati za nagrado so še hrvaški pisatelj Ivo Andrić, nemški romanopisec Heinrich Böll, egipčanski filozof Taha Hussein in ameriški pisatelj Tennessee Williams.

Pravijo, da je najresnejši kandidat za nagrado Graham Greene, katerega poznajo slovenski bralci zlasti po romanu »Tihi Američan«.

Jarčevo izbrano delo

Pri Cankarjevi založbi v Ljubljani je izšlo izbrano delo pesnika Mirana Jarca. Prireditelji Stih, Kozak in Matkova so delo naslovlili »Človek in noč«, po prvi pesniški zbirki. Z izborom se je zamašila vrzel v našem slovstvu, ker so bili pesnikovi spisi že davno razprodani.

Prvi del 430 strani debele knjige zajema Jarčevo liriko od prve pesmi Trhlo drevo, ki je nastala leta 1918 do zadnje lirčne izjave »O, gozdovi širni«.

Miran Jarc je že od leta 1922 dalje gojil tudi prozo. Zadnja leta je tej dajal večji poudarek kot vezani besedi. Najdaljše Jarčevo delo je generacijski roman »Novo mesto«, ki je izšel leta 1932 v dveh delih.

V novem izboru je vključenih dosti odlomkov iz Jarčeve proze. Manjkajo pa razni eseji in kritike, katere je objavljaval v Dom in svetu ali Ljubljanskem Zvonu.

Nagrade za televizijo

Italijanska radijska ustanova je že leta 1948 začela podeljevati posebne nagrade »Premio Italia«, za najboljše dela. Letošnje nagrade so razdelili v ponedeljek v veliki dvorani tržaške univerze. Tekmovanja se je udeležilo 23 radijskih in televizijskih ustanov iz raznih držav. Odposlanstva so sama izvolila razsodišče iz svoje srede.

Nagrado dveh milijonov lir za najboljše glasbeno delo z besedilom so razsodniki prisodili Japoncem Liyoshiju in Kishidu za skladbo z besedilom »Ondina«.

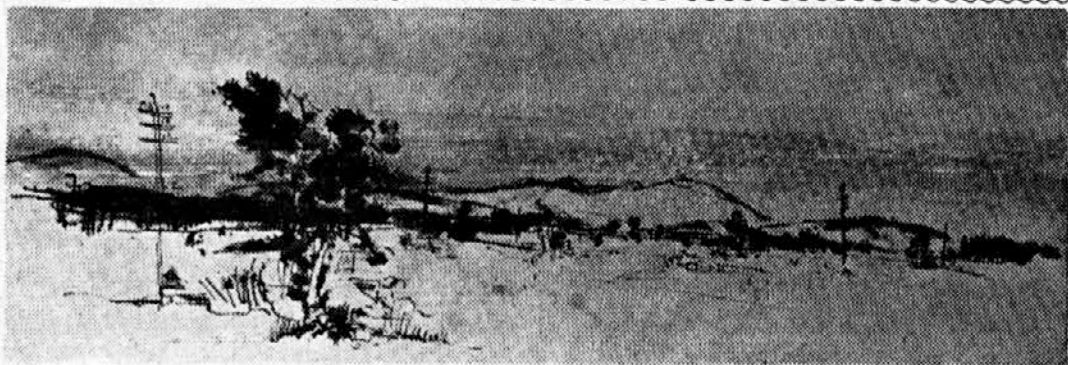
Nagrado za dokumentarni televizijski film je odnesel Ugo Gregoretti za »Sicilia del Gattopardo«.

Tretjo nagrado za radiofonsko opero so prisodili tudi Italiji. Opera ima naslov »La fidanzata del bersagliere«. Uglasbil jo je Armando Trovajoli.

Novi „knez“ pesnikov

Na izredno razburljivem zborovanju si je izvolilo 530 francoskih pesnikov Saint-Johna Persea za novega začasnega »pesniškega kneza«. Saint-John Pearse, po poklicu diplomat z meščanskim imenom Alexis Leger, je dobil 96 glasov, medtem ko sta dobila Jean Cocteau 86 in André Breton 61 glasov. Ker se pa francoski poeti kljub temu niso mogli zediniti glede svojega »pesnika prvaka«, so sklenili, da bodo nove dokončne volitve prvaka 1. novembra. Mesto francoskega pesnika prvaka je nezasedeno od smrti Paula Forta, ki je bil knez pesnikov nad 30 let. Po njegovi smrti je izbrala francoska književna revija »Nouvelles Littéraires« z anketo med francoskimi pesniki za »kneza pesnikov« Julesa Superviella, ki je pa že nekaj tednov po svoji izvolitvi umrl.

Nato so na precej odročnem »pesniškem sejmu« v Forges-les-Eaux v juniju izvolili za novega kneza pesnikov Jeana Cocteauja, ki ga je baje določil Paul Fort za svojega naslednika. Temu so se uprli tisti francoski pesniki, predvsem surrealisti, ki so že dolgo sprti s Cocteaujem. Pravijo, da Cocteau ni prišel do knežjega naslova po pošten poti. In tako so ponovno izvedli volitve pred širšim ferumom.



AVRELIJ LUKEŽIČ: RISBA

GOSPODARSTVO

Letošnja kislina vina

Letos je vse polno mladih vin, ki imajo mnogo preveč kisline. Kdor nima izbranih sort in dobrih leg, kdor ni svojih trt pravilno negoval in kdor je prezgodaj trgati, ima kislina vina, če ni mošta razkisal in zadostno osladkal.

Precejšen vzrok je iskati v prezgodnji trgatvi. V Avstriji, posebno okoli Dunaja, trgajo komaj novembra meseca, na Štajerskem večkrat celo zapade sneg, ko so trte še obložene z grozdom. Pri nas pa... Hudo mušnež je pravil, da je v Gojačah na Vipavskem bik dal znamenje za trgatve. Ta je namreč ušel iz hleva, jo ucvrl skozi bližnji vinograd in pretrgal več nasadov. Gospodar vinograda je začel pobirati pomandran grozdje in, ko so to sosedje videli, so začeli trgati še sami in tako je začela trgatve.

Mnogi se opravičujejo, češ da so morali potrgati, ker je grozdje začelo gniti. Prav bi bilo, da bi potrgali le gnijoče grozdje in pustili zdravo na trti, kot so storili mnogi. Medtem ko so mnogi potrgali vse že sredi septembra in imajo zaradi tega samo kislico, so drugi trgali zdravo grozdje skoraj mesec dni pozneje in pridelali prav dobre mošte.

Kdo pa je kriv, da je grozdje gnilo? Nekoliko se že lahko izgovarjamo s slabim vremenom, ki je pospeševalo množenje gnilobnih glivic, a večinoma smo krivi sami. Naš list je že lani pisal in letos ponovno priporočal, da se moramo otrestiti prastare navade, da se s koncem julija zaključijo borba proti peronospori in oidiju. Pisali smo, da moramo paziti na razvoj teh dveh bolezni še ves avgust, in opozorili celo na možnost škropljenja in žveplanja v prvih dneh septembra. Mnogi so tako delali. Zato so pridelali zdravo grozdje. Pisali smo tudi, da moramo trte varovati skoraj več

pred oidijem kot pred peronosporo in da moramo začeti žveplati zelo zgodaj, in sicer prvič ko so bili poganjki dolgi komaj 5 cm. Neki vinogradnik je letos žveplal 12-krat in rekel, da je dosegel nekaj višji pridelek kot lansko leto in da je bil mošt za eno do poldrugo stopinjo slajši. Nekateri vinogradniki so z letošnjim pridelkom zelo zadovoljni. Trdijo, da se imajo zato zahvaliti predvsem škropilu Karathane, ki je od oidija že napadene jagode avgusta meseca ozdravil. Naš list je pravočasno priporočil tovrstno škropljenje.

Pa še na nekaj bi opozorili vinogradnike. Zgoraj imenovani vinogradnik, ki je 12-krat žveplal, je povedal, da vsako leto gnoji trte s kalijevo soljo, kateri se ima zahvaliti za količinsko bogate in kakovostno odlične pridelke. Tudi o tem je pisal naš list, da namreč vpliva kalij ugodno na zdravje rastlin in zorenje lesa ter na zorenje grozdja in odstotek sladkorja v njem.

Zapisali smo tudi, da je potrebno letošnje mošte razkisliti. Predvsem bodi opozarjeno, da sedanja, skoraj splošna kislota mladih vin ni odvisna od očetne kisline, ki povzroča cik in pozneje spremeni vino v kis, marveč od žlahtnih kislin, ki bi se med zorenjem grozdja morale v normalnih razmerah spremeniti v sladkor. Odstotek teh kislin bi morali znižati že v moštu, a to lahko storimo tudi sedaj. Po predpisih vinskega zakona vsebuje vino lahko toliko tisočink kisline, kolikor odstotkov alkohola vsebuje. Pri letošnjih kislilih vinih bi morali znižati kislino vsaj za 3 tisočinke, kar dosežemo, če premešamo med 100 litrov vina po 200 gramov apnenega karbonata (carbonato di calcio). Tega do-

biš v belem prahu v drogerijah ali pa v trgovinah kletarskih potrebščin.

O sladkanju moštov smo tudi pisali in poudarili, da smemo sladkati vina, kat nameravamo prodati, samo z zgoščenim moštom.

Mlado vino kipi!

Lepo je v kleti z več sodi kipečega mošta. Skozi kipelne pilike uhaja ogljikov dioksid, ki se je pod vplivom kipelnih kvasnic istočasno z alkoholom razvil iz grozdnega sladkorja. Sodi žuborijo, človek ima vtis, da se pogovarjajo in pojejo prijetno pesem v pohvalo človeku za njegov trud in v zahvalo soncu in njegovi toploti. — Žal je letos ta pesem v naših krajih zelo zmerana, komaj se je malo zaslislala, in že se je izgubila v nekak očitku, da je bilo človeškega truda premalo in da so deževni oblaki prečesto zakrili sončne žarke. Letošnji mošti so večinoma takoj pokipeli in le redki kažejo še kakšno sled sladkorja.

Na vsak način je potrebno, da mošti čimprej popolnoma pokipijo. Zato je potrebno paziti, da je v kleti stalno dovolj visoka toplota, in sicer med 18 in 22 stop. Celzija. Če ni toplota tako visoka, jo moramo umetno dvigniti s kurjenjem, in to po možnosti kar ves mesec oktober. Le tako bomo namreč lahko brez skrbi, da je mlado vino dovolj pokipelo in da nam ne bo delalo sitnosti ne z vlačljivostjo ne z nevarnim kipenjem spomladi.

Če bi pa mošt ne hotel kipeti, moramo predvsem poiskati vzroke: ali ni morda toplota v kleti prenizka, ali smo nalili v sode premrzle mošt, ki se noče ugreti, ali ima morda mošt premalo zraku, ker se nahaja v nepropustni posodi (parafinirani, stekleni, cementni), ali je posoda prepolna. Vzroke moramo odstraniti in mošti bodo kipeli. Če mošt le v nekaterih sodih kipi, pomaga, če iz kipečega sode zlijemo nekoliko mošta v nekipeče sode in narobe. Kakšenkrat pa je potrebno dodati kipelnih kvasnic.

ŽENA IN DOM

Kdaj boš sejal pšenico?

Le skrbni kmetovalci sejejo v naših krajih ozimno pšenico v drugi polovici novembra, mnogi celo komaj v začetku decembra. Taka setev je očitno prepozna, ker se ne more dovolj obrasti, dovolj okrepiti proti zimskemu mrazu. Tudi pozna novemberska setev ni ravno priporočljiva, izkušnja namreč uči, da je za naše kraje najugodnejša doba od 20. do 31. oktobra. Ta čas lahko podaljšamo kvečjemu do 10. novembra.

Pšenice pa ne smemo sejati kar v sveže oranje, posebno če gnojimo z umetnimi gnojili. Pšenica bo najbolje uspevala, če bo umetno gnojilo teden dni prej v zemlji kot seme. Tako narekuje izkušnja in tudi naša pamet: če pride pšenično seme v dotik s svežim umetnim gnojilom, pa naj bo to superfosfat ali kalijeva sol ali še slabše apneni dušik, se zrna opečejo, ki nato umrejo ali pa vzkaliijo s prešibkimi klicami.

Zato pa orjemo in gnojimo za pšenico vsaj teden pred setvijo, ki naj se opravi po možnosti s sejalko v dobi po 20. oktobru do 10. novembra. V tem času je potrebno izrabiti sleherni lepi dan.

NAŠE PRICESKE IN LASJE

Da so naši lasje lepi in čvrsti, ni odvisno samo od njihove kakovosti, temveč tudi od nas samih. Nekateri posvečamo lasem premalo nege. Pri tem si mislimo, da je dovolj, če si jih enkrat mesečno umijemo in uredimo pričesko. Vendar ni tako! Kakor moramo pravilno negovati kožo na obrazu, rokah in po telesu, tako moramo skrbeti tudi za svoje lasje.

Lasje na temenu trajajo do 6 let, na tilniku in ob sencih pa 4 leta. Ko odmrejo in odpadejo, jih nadomestijo novi. Če je lasišče zdravo, izpade dnevno 10 do 30 las. V enem letu zrastejo lasje za 10 do 20 cm dolgo.

Najprej moramo vedeti, ali imamo mastne ali suhe lasje, šele nato si lahko izberemo pravilno nego. Če imamo n. pr. zelo mastne lasje, jih ne bomo smele pretirano umivati, kajti s tem bi znatno škodovala mastnemu lasišču. S pretiranim umivanjem bi namreč naši lasje postali še bolj mastni. Zato je priporočljivo, da mastne lasje umivamo le vsakih štirinajst dni ali vsake tri tedne z dobrim šamponom. Po vsakem umivanju jih sperimo z limoninim sokom ali kisom, ni jih pa treba mazati s kakšnim oljem.

Prhaj, ki pogosto spremlja mastne lasje, odpravimo z naslednjim postopkom: lasje najprej operemo s toplo vodo in z žveplenim milom. Ko so lasje dobro napenjeni, počakamo da se nekoliko posuše, nato jih pa speremo z vodo ter kožo na glavi in lasišče zdrgnemo z vato, namočeno v čistem alkoholu.

To ponavljamo vsakih pet dni v razdobju štirih do petih tednov.

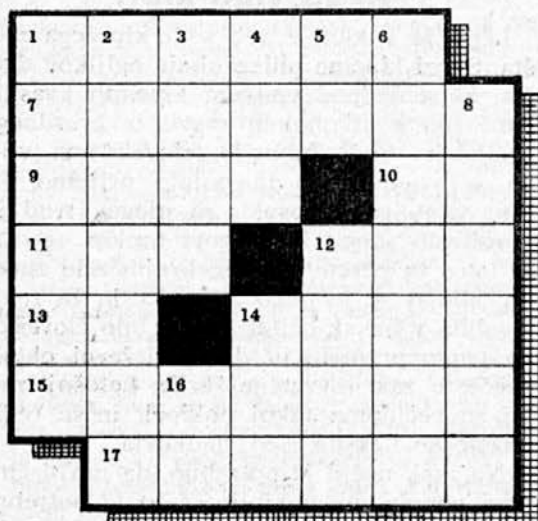
Proti izpadanju las je naprednejše sredstvo. Izpadanje je lahko dedna lastnost. V največ primerih je pa bolezen. Mnogokrat izgubljammo lasje zaradi nalezljive bolezni, poroda, živčnega zloma, vročine, pljučnice, gripe itd. V teh primerih začne lasje izpadati najpogosteje dva meseca po bolezni.

Za uspešno barvanje las ni prikladen vsak čas. Ne dajte si jih barvati med mesečno čiščo niti v času, ko vam lasje izpadajo, niti med nosečnostjo niti takoj po kaki nalezljivi bolezni niti če ste nadušne, ali imate izpuščaje. Zdravim lasem barvanje ne škoduje. Nevarno pa je za lasje, ki se lomijo.

Zmotno pa je mnenje, da morska voda lasem škodi. Res je, da jim sonce in morje jemljeta barvo in jih belita, kvarita jih pa ne. Po vsakokratni morski kopeli si izpiramo lasje s sladko vodo zato, ker jim morska sol jemlje lesk. Ultravijolični žarki škodujejo samo barvanim lasem, ki so zaradi barvanja postali luknjičasti.

Za vsak primer ne pozabite imeti vedno s seboj mandeljnovo ali brinovo olje, ki sta važni zdravila za lasje.

Gotovo vas bo zanimalo tudi kakšne pričeske so letos moderne? Bolj kot kratka in široka se je zdaj uveljavila daljša pričeska z lasmi počesanimi navzgor. Za vsak dan pa je še vedno priljubljena kratka in gladka pričeska z nekoliko navzven spodvitimi lasmi, pa tudi kratka in bobotna pričeska je zelo pogosta zlasti med mladimi ženskimi svetom.

Kdo**3. bo nabral največ točk****12. KRIZANKA**
(5 točk)

Vodoravno: 1. dvom, nezaupanje; 7. glasbeni izraz za živahno, veselo podajanje; 9. grafično razmnoževanje; 10. različna soglasnika; 11. desni pritok Save na Hrvaškem; 12. moško ime; 13. kratica humanitarne organizacije; 14. neodločen izid šahovske igre; 15. merjasec; 17. posebna dvojna poteza v šahu.

Navpično: 1. planet našega sončnega sistema; 2. vmesni proizvod cementne industrije, prepreka; 3. ime italijanske filmske igralka Martinelli; 4. obrtnik živilske stroke; 5. začetnici slovenskega pesnika; 6. eden največjih matematikov in fizikov starega veka; 8. del voza; 12. vrata v plotu; 14. pregovor, izrek; 16. grška črka.

13. RACUNSKA UGANKA
(1 točka)

Število 9 8 7 6 5 4 3 2 1 je treba razdeliti v skupine in s tremi plusi ter enim minusom tako povezati, da je končna vsota operacije 100.

14. ZMEŠANI PREGOVOR
(1 točka)

MARSIKDAJ ŽENSKA ČE SE KAJ SMEJATI SE MOSKEMU NASMEHLJA.

15. ENACBA
(2 točki)

$$(a - b) + (c - d) + (e - f) + (g - h) + (i - j) + (k - l) + (m - n) = x$$

a) zadovoljen; b) števniki; c) del konjske vprege; d) šahovski izraz; e) ljubitelj vode; f) prst; g) grški modrijan; h) matematični znak; i) vrednost; j) otok v Indijskem oceanu; k) dan v tednu; l) rečenica, pregovor; m) vrsta vrča; n) lepo vedenje; x = ime in priimek slovenskega pesnika in njegov rojstni kraj.

16. REBUS (8, 9)
(3 točke)

ON	BO
E	TT
2	

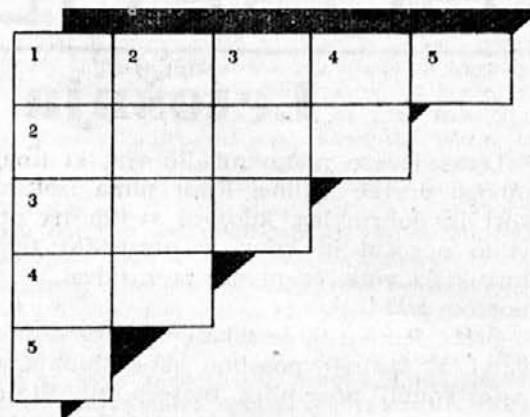
17. OD KOD STA DOMA?
(1 točka)

DR. VENCELJ GOSAS
MIRO LISEC, PEK

18. DOPOLNJEVANKA
(2 točki)

ARA RENA LAS ODA LOK IVAN LINA TOK
UM ANTON RAK

Dodaj vsaki zgornji besedi spredaj po eno črko. Če boš dodal pravilne črke, ti bodo dale ime in priimek ruskega pisatelja.

19. ZLOGOVNI MAGIČNI LIK
(3 točke)

Vodoravno in navpično: 1. manjšina; 2. kraj na Dolenjskem; 3. poslana menica; 4. zmes moke in vode; 5. kazalni zaimek.

20. SKRIVALNICA
(1 točka)

Kako je naša Nada mična, ko goji rože na vrtu. Ima vrt v Devinu in blizu Temešvara, a kar nič ni ohola, ko ima tudi tako melodičen glas.

V teh satvkih tičijo priimki 7 slovenskih skladateljev. Poiščite jih!

21. UGANKA
(1 točka)

Prva beseda le drog je leseni,
druga časovno razdobje pomeni;
skleni oboje preudarno;
to je bolezen — nevarno!

**VSE REŠITVE POSLJITE NA NASE
UREDNIŠTVO DO 29. OKTOBRA**

Prvo, kar sem zjutraj ugotovil, je bilo to, da so mi ukradli pas, in drugo, da je bil Francoz, ki je ponoči toliko jede, trd. Štubak ga je nekajkrat dregnil, nato je skomignil z rameni. »Spet eden«, je dejal neki Francoz. »Počil mu je želodec. Vedel sem, da bo po njem. Preveč je jedel. Ni se znal krotiti.«

Njegov paket pa je že izginil. Štubak je vprašal po njem, a nihče mu ni odgovoril. »Ruski, kje je paket?« se je zadr. Vsi so molčali. Nekateri so izzivalno žvečili. Pustil jih je na miru.

Se isti dan pa so nas, ki smo prišli iz Überlingena, spet zbrali in nas odpeljali na drug blok, med Jude. Tam sem preživel mesec dni, ki se ga najrajši spominjam od vsega mojega bivanja v Dachauu, kot sem omenil že na drugem mestu. Bilo je, kot da sem se po dolgem času spet znašel med resničnimi ljudmi, najbrž prav zato, ker so bili tako različni od vseh drugih in so tako pasivno in vdano prenašali trpljenje. Morda se prav zato niso okužili od divjosti in mučiteljev in od maščevalnosti, ki je prevečala mišljenje nas vseh. Nikoli ne bom pozabil starega Meyerja iz Brna in najnih dolgih razgovorov na pogradu, ko je zavil v odejo in ves tresoč se ob slabosti govoril le o bodočnosti, čeprav je najbrž vedel, da ne bo vzdržal.

Prijatelj Janez Keržar iz Revierja in drugi znanci, ki so še ostali v Dachauu, so me kmalu odkrili in čez mesec dni se jim je posrečilo, da so me spravili najprej za nekaj dni v Revier, od tam pa na 24. blok, kjer je bilo največ Slovencev. V primeri z lanskim letom je bilo zdaj življenje na blokkih veliko bolj svobodno, SS-ovci so se le poredko prikazali in tudi štubaki so se napravili, kot da jih ni. Zvečer smo svobodno hodili na druge bloke, ne da bi se kdo zmenil za to. Vladala je nekaka zmešnjava, ki je razodevala, da disciplina v taborišču popušča in da je konec blizu. Tudi apeli niso trajali več toliko časa. Le hrane je bilo manj, gneča pa večja in vsakovrstne bolezni so na veliko morale ljudi. Največ so umirali od tifusa in čirov, za katere skoro ni bilo zdravila, ker so bili pač le posledica stradanja in po-

Tekma s smrtjo 32.**E.Z.**

manjkanja vitaminov. Zaradi tega so nekateri zvečili vsakršno zelenje, do katerega so mogli priti, a ker je bila zima, tudi tega ni bilo, razen če so staknili kaj med odpadki iz kuhinje, n. pr. surove koščke repe, ali gnile odpadke od krumpirja. Okrog velikih kibel za odpadke pred kuhinjo je bila zato vedno gneča — opozorila kuhinjskega osebja in sanitejev iz Revierja, da tisti gnili odpadki človeka še prej spravijo na drugi svet, niso nič zalegla.

Na bloku med Judi sem ostal približno mesec dni. Neprijetna je bila le izolacija od ostalega taborišča, ker sem bil tako odrezan od drugih slovenskih internirancev. Rad bi bil vedel, kako je z mojimi znanci in prijatelji. Toda z bloka nismo smeli in bilo je celo prepovedano, približati se ograji iz desk, ki je zapirala blok. Pred leseno leso pa je bila postavljena še posebna ograja iz žice. Naš blok je namreč veljal za karantenski blok, ker so vanj pošiljali ljudi, ki so prišli s transporti od drugod. Kljub temu so nekateri moji prijatelji našli pot, da so mi prinesli nekaj živil, kak kos kruha, prežganje in podobno.

Končno so prijatelji zunaj organizirali mojo predstavitev v Revier in od tam na blok 24., kjer je bilo takrat osredotočenih največ Slovencev. Kljub vsej zmedji smo si Slovenci vendarle znali tako urediti, da nas niso preveč razpršili. V Dachauu smo mnogo bolj držali skupaj kot doma. Na 24. bloku je vladalo zdaj precej več svobode, kot sem je bil vajen iz prejšnjega leta. Ljudje so svobodno hodili semintja, štubaka skoro sploh ni bilo opaziti in tudi SS-ovci so se le še zelo redkokdaj prikazali.

(Dalje)

ŠPORTNI PREGLED

Internazionale premočna ekipa!

Tretje kolo italijanskega nogometnega prvenstva je dokazalo, da je le ekipa Internazionale iz Milana letošnji najuspešnejši kandidat za naslov prvaka. Moštvo vodi Herrera, bivši trener Barcelone, ki je doslej dosegel tri zaporedne uspehe: Inter - Atalanta 5:1, Inter - Bari 2:1 in Inter - Udinese 6:0. Črno-plavi imajo odličnega vratarja — Buffona, ki je tudi vratar državne reprezentance, dobre branilce Picchija, Fongara ali Gattija, dobre srednje krilce Zaglia, Guarnierija in Bolchija in prodorno napadalno petorico (Bicicli, Firmani, Angelillo, Lindsog in Corso). Inter je v treh tekmah zabila nič manj kot 13 golov, in sicer 11 na tujih igriščih. Če bodo igralci nadaljevali po tej poti, bodo gotovo dosegli naslov prvaka, za kar se bojujejo že šest let.

Trenutno sta na prvem mestu Juventus, ki letos kljub trem zmagam še ni v polni moči, ter Roma, ki je presenetljivo dobro zaigrala prve tri tekme letošnjega prvenstva.

Med prvimi ekipami na lestvici so Sampdoria, Napoli, Milan, Fiorentina ter novinec Catania. Milan in Fiorentina še nista dosegla polne moči, Napoli pa je izgubil precej ugleda s polovičnim uspehom proti Torinu.

Prva tri kola državnega prvenstva so dokazala, da se bo boj za končno zmago bil zlasti med Interjem, Juventusom, Fiorentino in Romo. Milan, Sampdoria in Napoli bodo skozi med boljšimi, v zlati sredini bomo našli vigrane, a muhaste ekipe, kot so Padova, Bologna, L. R. Vicenza in Lazio. Zelo slabe ekipe pa so Udinese, Bari, Atalanta, Torino in Lecco. Iz te skupine bodo verjetno tiste ekipe, ki pojdejo v B ligo.

V prvem kolu prvenstva so z lahkoto zmagali vsi favoriti (Inter - Atalanta 5:1, Roma - Bari 3:0, Fiorentina - Lecco 4:0, Napoli - L. R. Vicenza 3:2, Bologna - Lazio 3:1, Milan - Catania 3:0, Sampdoria - Torino 1:0 in Juventus - Udinese 1:0); srečanje med Spalom in Padovo se je končalo neodločeno (1:1). Odlikovala sta se Firmani (Inter) in Manfredini (Roma), vsak s tremi goli.

V drugem kolu moramo zabeležiti gladke zmage najboljših moštev: Roma - Udinese 6:1, Inter - Bari 2:1, Juventus - Lazio 3:1 in Sampdoria - Fiorentina 3:1. Kar tri tekme so se končale z enakim izidom

LESTVICA

1. INTER	3	3-0-0	13-2	6 (+2)
1. ROMA	3	3-0-0	12-2	6 (+2)
1. JUVENTUS	3	3-0-0	6-2	6 (+2)
4. SAMPDORIA	3	2-1-0	5-2	5 (+1)
5. NAPOLI	3	1-2-0	5-4	4 (-)
5. FIORENTINA	3	2-0-1	9-3	4 (-1)
5. MILAN	3	2-0-1	9-5	4 (-1)
5. CATANIA	3	2-0-1	5-4	4 (-1)
9. PADOVA	3	1-1-1	6-4	3 (-1)
9. BOLOGNA	3	1-1-1	5-7	3 (-1)
11. LECCO	3	1-0-2	2-7	2 (-2)
11. L.R. VICENZA	3	0-2-1	4-5	2 (-3)
11. SPAL	3	0-2-1	3-4	2 (-3)
14. LAZIO	3	0-1-2	3-7	1 (-4)
14. TORINO	3	0-1-2	2-5	1 (-4)
14. ATALANTA	3	0-1-2	3-9	1 (-4)
17. BARI	3	0-0-3	1-9	0 (-4)
17. UDINESE	3	0-0-3	1-13	0 (-5)

Lestvica strelcev — 7 golov: Manfredini (Roma); 5 golov: Firmani (Inter); 3 gole: Altfini in Vernazza (Milan), Angelillo in Lindsog (Inter), Brighenti (Sampdoria), Campana (Bologna), Milani (Padova) in Morelli (Catania).

(1:1): Atalanta - Spal, Bologna - L. R. Vicenza in Napoli - Torino. Visok poraz je doživel Milan v Padovi (1:4). Tekma med novincema se je končala v korist domačih (Catania - Lecco 2:0).

Tretje kolo je prineslo odločno zmago Interja v Vidmu z Udinese (6:0), Rome v Torinu (3:1) in

Juventusu v Ferrari proti Spalu (2:1). Te ekipe so doslej vedno zmagale. Prvo točko prvenstva je za pravila Sampdoria v Vicenzi (1:1), Napoli pa je ponovno zaigral neodločeno, tokrat proti Laziu (1:1). Prvič sta bili poraženi Padova v Leccu (1:2) in Bologna v Milanu (1:5). Fiorentina pa je odpravila s 4:0 Barija, Catania pa Atalanto s 3:1.

V četrtem kolu, ki bo v nedeljo, bosta zlasti važni tekmi: Sampdoria - Milan ter Bologna - Napoli. Gladke zmage bodo verjetno dosegli Inter v Milanu proti L. R. Vicenza, Juventus proti Catani in Roma proti Spalu. Zelo pričakovano je pa dvoboj med Padovo in Fiorentino. Ostale tekme so: Atalanta - Torino, Bari - Lecco in Udinese - Lazio.

Časten izid v Budimpešti

Jugoslovanska nogometna reprezentanca je uspešno zaključila letošnje mednarodno sezono, ki ji je prinesla zlato medaljo v Rimu, drugo mesto v tekmovalju za Evropski pokal in zdaj neodločen izid z Madžarsko. Čeprav so se Jugoslovani zelo dobro pripravljali, so Madžari bili v nedeljo zelo vigrani in prav jugoslovanski vratar Vidinić ima številne zasluge za častni neodločni izid (1:1), ko je ubranil številne nevarne strele madžarske napadalne petorice. Jugoslovanski napadi pa so se končavali pri kazenskem prostoru.

Jugoslovani so nastopili v naslednji postavi: Vidinić; Tomić, Jusufi; Miladinović (Krstić), Zebec, Perušić; Knez, Veselinović, Galić, Matuš (Mujić) in Kostić. Gole sta zabila Geröcs (9') in Kostić (80').

Madžarska B ekipa pa je v Osijeku porazila Jugoslavijo (2:1). Mladinci pa so enkrat zmagali (2:0), enkrat pa bili poraženi (0:4).

ŠPORTNI MOZAIK

Meddržavni dvoboj med Nemčijo in Poljsko, ki je bil v Varšavi, se je zaključil z velikim porazom Nemcev (89:121), ki so na olimpijskih igrah dosegli številne uspehe. Nemci pa so se maščevali nad Švedi (124:87). Na sporedu sta bili še dve drugi zanimivi lahkoatletski srečanja: Francija - Italija 222:209 in Madžarska - Finska 111:99.

Francoz Anquetil je zmagal v znani kolesarski dirki na kronometer za Veliko nagrado Campari; Italijan Baffi pa v dirki za nagrado Fenaroli.

Prav ob zlomu cesarstva je on, Karel, zasedel majavi prestol. Takrat se ni zavedal, da je ukazal nekdo izmed habsburških prednikov vklesati na pročelje dunajskega parlamenta latinski rek: Iustitia fundamentum regnorum (Pravičnost je temelj držav).

Niso se ga držali njegovi predniki, zato usiha on, poslednji na prestolu, daleč od doma na školju Atlantskega oceana.

Poslednji privid

Zgodnja pomlad leta 1922 je zavila Madeira v oblak vonjav. Bolnega vladarja so prenesli iz prvega nadstropja v pritlično dvorano. Sončni žarki so se v snopih razlivali skozi opojno vejevje bujnega tropskega rastja.

Nič niso pomagali bolniku. Mrzlica mu je zrastle na štirideset stopinj. Vbrizgali so mu terpentina v desno nogo, da bi znižali vročino. Vnelo pa se mu je koleno, kašelj ga je davil po cele noči. V dolgih neprespanih nočnih urah je sedela žena Cita ob njegovem vzglavju. Spominjala ga je, da je ogrska krona sv. Štefana še vedno namenjena njemu in otrokom. Saj se ji ni nikoli odrekal.

Karel je trudno odpiral oči in pogledoval ženo, ki še vedno sanja o soncu, ko še padajo smrtne sence na vso habsburško družino.

Vendar je tudi v Karlovem srcu še tlela iskrica upanja. Poslednja...

151

V SONCU in senci

(Usoda Habsburžanov)

Proti koncu marca se je stanje nekdanjega cesarja tako poslabšalo, da so mu morali dovajati kisika in podeliti zakramente za umirajoče.

Karel sa je še z zadnjimi močmi oprijemal življenja in kot v poslednjem prividu svojega cesarskega poslanstva. Nekajkrat je ukazal poklicati k postelji najstarejšega sina Otona in mu je dajal nauke, kako naj se obnaša kot bodoči cesar. Zahteval je tudi dunajske časopise, češ da mora vedeti, kako poteka mirovna konferenca.

Zgubljal je že zavest. V vmesnih trenutkih se je nesrečni monarh prepiral z bivšim ogrskim ministrom Tiszom zaradi Romunije; pa ga je spet v sanjah skrbelo, ali so vojaki dobili hrano.

Bolečine in trpljenje se je stopnjevalo. Na hrbtu je zevala ena sama rana, ki so jo hladili z gorčičnimi obkladki. Širili so neznošen smrad.

Obup v družini je dosegel vrh mere, ko so zboleli na španski mrzlici skoro vsi otroci. Cesarju, ki jih je vedno klical, je Cita prikrivala bolezen in bedo, katere je pritisnila na nekoč ponosne Habsburžane, zdaj peščico malih otrok z umirajočim očetom.

»Ne morem več«

Petek. Noč proti jutru prvega aprila 1922. Mrzlica ni več popuščala. Že prejšnji večer je nekdanji cesar zgubljal zavest. V polzavesti je govoril z ženo, ki je bdela ob postelji:

»Zakaj nas ne puste oditi domov? Kako rad bi se s teboj vrnil domov.« Ponoči je srce komaj še bilo. Zdravniki so mu proti jutru vbrizgali kuhinjsko sol. Se dve uri življenja mu je bilo prisojenih po njihovem mnenju. Žila je začela neredno utripati. Bolnik je potihoma klical svojega hišnega zdravnika. Pa se mu je vrnila spet zavest ter se je spomnil, da je dr. Delug na Dunaju in je žalostno odkimal z glavo. Mrtvaška bledica je pokrila Karlov obraz. Cita je vsa preplašena skočila k bolniku in ga vprašala, kako se počuti. On je slabotno prikimal: »Dobro... pa saj jaz nisem kriv.« Polagoma se je začela vračati zavest. Hudi kašelj je malo pojenjal, ko so mu popravili blazine pod hrbtom. (Dalje)

Izdaja Konzorcij Novega lista
Odgovorni urednik Drago Legiša

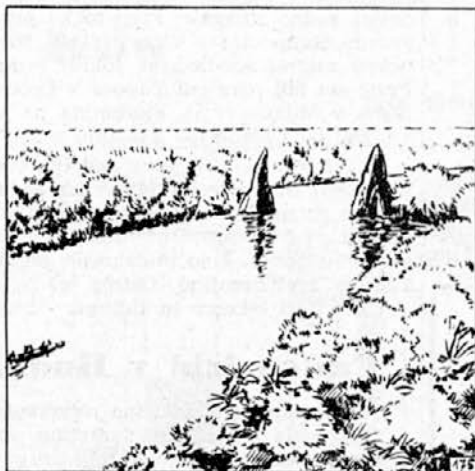
Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
Telefon 29-477

21

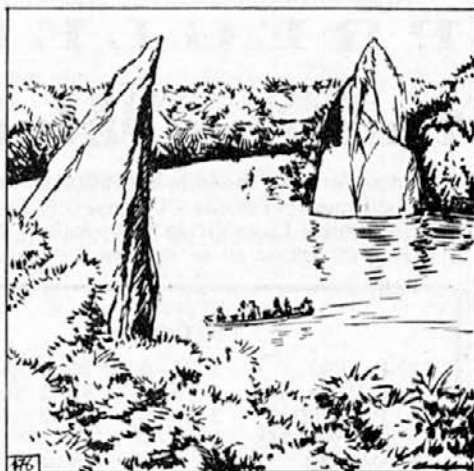
Za
naše
n
a
i
m
l
a
i
š
e
P
o
t
v
n
e
z
n
a
n
o

Samuel
Scowill

Miki
Muster



175. Vest, da se bližajo koncu vodne poti, je dala popotnikom novih moči. Za'o zvečer niso legli k počitku, temveč so se vkrcali v čoln in vso noč veslali. Kmalu po sončnem vzhodu so zagledali pred seboj dve visoki, ostri skali, ki sta se na levem in desnem bregu dvigali nad reko. »Prišli smo do Poti sužnjev!« je dejal profesor.



176. Z roko je pokazal na levo skalo: »To je Skala meseca — pod koničastim vrhom ima srebrno liso, podoba meseca. Pod njo se začneja Pot sužnjev. Ona druga pa je Skala sonca.« Hen je usmeril čoln proti levemu bregu. Kmalu je odkril primeren prostor za pristajanje. Popotniki so že opazili ozko pot, ki je kot ravna črta izginjala v gozdu.



177. Kmalu so stopili na kopno. Čoln so skрили pod gosto trnovo grmovje, da ga niso opazile niti najbistrejše oči. Hen je vsekali v bližnjo palmo znamenje, da bi skrivališče takoj našli. »Mogoče se bomo morali vrniti s Poti sužnjev, še preden dosežemo cilj. Čoln bi nam takrat lahko rešil življenje,« je dejal Grey.



178. V njegovih besedah so popotniki zaslutili, da jih čakajo na poti do peruanskega višavja neštete nevarnosti. »Se bojite Indijancev?« je vprašala Peggy. »Ali so v teh krajih nevarni?« — »Nekatera južnoameriška indijanska plemena nimajo ravno najbolj gostoljubnih navad,« ji je odgovoril profesor. »Med njimi so lovci na človeške glave.«



179. Nehote je segla Peggy z roko k vratu in obraz ji je prešinil tak strah, da jo je začel profesor Grey miriti. »Hodili bomo čez ozemlja divjih plemen, toda ni se nam jih treba bati,« je dejal. »Staro izročilo pravi, da puste tudi najbolj divji domačini popotnika v miru dalje, če hodi po Poti sužnjev, ki ji pravijo tudi Pot miru.«



180 »To vem tudi jaz,« je prikimal Hen. »Naše plemo pravi temu „rahura“ — mir na poti. Toda niti za palec ne smemo stopiti s poti, če ne, se utegnejo naša srečanja z domačini za nas slabo končati. Hodil bom prvi in vas vodil.« Po kratkem počitku so se popotniki razvrstili in se napotili po uhojeni stezi v gozd.



181. Ceprav je bila hoja po ozki stezi skozi gozd naporna, popotniki niso čutili utrujenosti. Vsi prevzeti so občudovali bujno naravo, ki je vsepovsod okrog njih razgrinjala svoje bogastvo. Ob poti med visokimi debli, prepreženimi z lianami, so rasle čudovite orhideje in razgrinjale svoje pisane cvetove. Eden je bil lepši od drugega.



182. V velikem gozdu so se popotniki počutili izgubljene in neobgljene. Zato so spešili s potjo, posebno še, ker so večkrat imeli občutek, da jih iz goščave nadzorujejo nevidna bitja. Hodili so že več dni, ne da bi koga srečali. Ves čas so se držali Poti sužnjev. Končno pa so jim posle zaloge in Hen se je odločil, da bo šel na lov.



183. Peter se mu je pridružil. Zavila sta po eni komaj vidnih stezic, ki so se tu in tam cepile od poti. Pripeljala ju je na odprto jaso. Onstran jase sta opazila novo stezico, ki je držala vzporedno s Potjo sužnjev. Na nizki veji mogočnega drevesa je Peter zapazil nekaj gozdnih kur. Hen je nameril vanje svoj pihalnik in dve odstrelil.